

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, ЗБЕРІГАННЯ І ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ ПРИ РОЗТАШУВАННІ ВІЙСЬК НА ПОЛІГОНАХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

LEGAL PRINCIPLES OF ORGANIZING ACCOUNTING, STORAGE AND LOGISTICS OF SMALL WEAPONS AND AMMUNITION WHEN DEPLOYING TROOPS AT RANGES DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Куртов А.І., к.т.н., доцент,
завідувач кафедри підготовки офіцерів запасу

Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Потіхенський А.І., доцент кафедри підготовки офіцерів запасу
Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Куртов Д.А., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем правових аспектів зберігання, обліку, видачі та логістичного забезпечення зброї і боеприпасів у Збройних Силах України, особливо в умовах сучасних конфліктів. Забезпечення збереження озброєння, ефективний облік та своєчасна видача є ключовими факторами успішного виконання бойових завдань. Зміна оперативної обстановки, мобільність військ та необхідність швидкого реагування на виклики спричиняють нові вимоги до організації цього процесу.

Робота командира підрозділу як одного з елементів управління та прийняття рішення у військовій частині, з'єднанні, установі та організації відповідно до принципів та процедур управління країн-членів НАТО, які активно переймає й інтегрує у національне військове середовище Україна є кропіткою.

Тільки завдяки комплексній підготовці підлеглих військовослужбовців, та платонічній участі у ній командира підрозділу, можна підтримувати високий рівень боєздатності та організованості підрозділу, в тому числі під час проведення бойових дій. Також, окрім навчальної роботи, командир здійснює документальну роботу, тобто організація зберігання, облік, видача та логістичне забезпечення зброї і боеприпасів в підрозділі.

В умовах триваючого повномасштабного вторгнення агресора, першочерговим завданням стає питання щодо правових аспектів обліку, зберігання і логістичного забезпечення стрілецької зброї та боеприпасів при розташуванні військ на полігонах. Зберігати вогнепальну зброю в нашій країні можуть не лише юридичні та фізичні особи, а й усі громадяни, які отримали дозвіл на її придбання. При цьому громадяни повинні дотримуватись правил зберігання зброї в Україні, встановлених Законом.

Особлива увага надається питанням обліку зброї й боеприпасів під час військових конфліктів та логістичного забезпечення підрозділів. Важливу роль під час при перевірці, обліку зброї й боеприпасів у військовій частині під час військових конфліктів виконує помічник командира з правової роботи – юрисконсульт військовій частині.

Ключові слова: правові аспекти зберігання, обліку, видачі та логістичного забезпечення зброї, номерний облік стрілецької зброї, пункт бойового постачання, індивідуальний комплект, логістичне забезпечення, книга видачі зброї та боеприпасів.

The article is devoted to highlighting one of the current problems of legal aspects of storage, accounting, issuance and logistical support of weapons and ammunition in the Armed Forces of Ukraine, especially in conditions of modern conflicts. Ensuring the safety of weapons, effective accounting and timely issuance are key factors in the successful performance of combat missions. The changing operational environment, the mobility of troops, and the need to respond quickly to challenges create new requirements for the organization of this process.

The work of a unit commander as one of the elements of management and decision-making in a military unit, formation, institution, and organization in accordance with the principles and management procedures of NATO member countries, which Ukraine is actively adopting and integrating into the national military environment, is painstaking.

Only through comprehensive training of subordinate military personnel and the platonic participation of the unit commander in it can a high level of combat readiness and organization of the unit be maintained, including during combat operations. Also, in addition to training work, the commander carries out documentary work, i.e. organizing the storage, accounting, issuance, and logistical support of weapons and ammunition in the unit.

In the context of the ongoing full-scale invasion of the aggressor, the primary task is the issue of legal aspects of accounting, storage and logistical support of small arms and ammunition when deploying troops at training grounds. Not only legal entities and individuals, but also all citizens who have received permission to purchase firearms can store firearms in our country. At the same time, citizens must comply with the rules for storing weapons in Ukraine established by the Law.

Special attention is paid to the issues of accounting for weapons and ammunition during military conflicts and logistical support of units. An important role in checking and accounting for weapons and ammunition in a military unit during military conflicts is played by the assistant commander for legal work – the legal advisor of the military unit.

Key words: legal aspects of storage, accounting, issuance and logistical support of weapons, numbered registration of small arms, combat supply point, individual kit, logistical support, book of issuance of weapons and ammunition.

Вступ. Порядок зберігання, обліку та видачі зброї і боеприпасів в пунктах постійної дислокації, також в місцях тимчасової дислокації під час проведення бойових дій регламентується статтями законів України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» та «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України»

від 24.03.1999 року, «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 року № 1075-XIV, Інструкцією з обліку військового майна у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України № 440 від 17.08.2017, Інструкцією про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї

та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005, Положенням про військово (корабельне) господарство Збройних Сил України, затверджене наказом МО України (з відповідними змінами та доповненнями) № 300 від 16.07.1997 [1].

Також діяльність військовослужбовців при поводженні зі зразками стрілецької зброї та боєприпасами, в тому числі безпечне застосування таких засобів регламентується такими документами нормативно-правового характеру як: інструкціями з експлуатації, правилами безпечної експлуатації. З метою вироблення єдиних підходів вирішення завдань безпеки військової служби, збереження життя і здоров'я особового складу Збройних Сил України, Міністром оборони України підписано наказ № 280 від 15.09.2022 року «Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу в системі Міністерства оборони України».

Частиною 2, розділу 4 Статуту внутрішньої служби ЗС України містяться вимоги щодо зберігання зброї та боєприпасів. Усі жилі та нежилі приміщення і територія військової частини розподіляються між підрозділами командиром військової частини. Для розміщення кожного підрозділу необхідно передбачати різні види приміщень, в тому числі кімнату для зберігання зброї.

Статтями 144–151, 185 Статуту внутрішньої служби ЗС України висуваються вимоги та формується порядок зберігання зброї та боєприпасів. У підрозділах (на кораблях) стрілецька зброя, в тому числі навчальна, та боєприпаси до неї зберігаються у кімнаті для зберігання зброї з металевими ґратами на вікнах.

Відповідно до пункту 1, 2 Розділу II «Облік, зберігання і видача стрілецької зброї та боєприпасів у військових частинах та їх підрозділах» Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України у підрозділах військової частини облік стрілецької зброї та боєприпасів ведеться за книгою видачі зброї та боєприпасів, книгою обліку за номерами і закріплення озброєння та техніки, книгою обліку озброєння та техніки за номерами і технічним станом, відомістю закріплення зброї за особовим складом, книгою прийняття та здавання чергування, книгою обліку наявності та руху військового майна в підрозділі, книгою обліку військового майна, виданого в тимчасове користування, книгою огляду (перевірки) озброєння, техніки та боєприпасів роти, роздавальна-здавальною відомістю боєприпасів на пункті бойового постачання військової частини.

Дозволяється ведення книги обліку за номерами і закріплення озброєння та техніки у службі ракетно-артилерійського озброєння військової частини в електронному вигляді. У такому разі щокварталу здійснюється її друкування. Роздруковані примірники мають бути прошнуровані, пронумеровані, скріплені печаткою «Для пакетів», зареєстровані в книзі реєстрації облікових документів служби РАО військової частини та зберігатися в окремій справі.

З метою створення єдиного автоматизованого обліку озброєння та техніки у військовій частині ведеться номерний облік стрілецької зброї на магнітних носіях.

У книзі обліку наявності та руху військового майна в підрозділі стрілецька зброя обліковується комплектно згідно з номенклатурою та за зразками (видами) разом із належним до неї запасним індивідуальним комплектом запасного інструменту і приладдя. На кожний зразок (вид) стрілецької зброї у книзі виділяється необхідна кількість сторінок (залежно від обсягу руху цієї зброї). Звірки обліку підрозділу з обліковими даними служби РАО військової частини записуються наступним рядком на кожній сторінці номенклатури стрілецької зброї.

Мета. Комплексне дослідження порядку зберігання, обліку, видачі та логістичного забезпечення зброї і боєприпасів у Збройних Силах України, з урахуванням осо-

бливостей їх застосування в умовах постійної та тимчасової дислокації, зокрема під час проведення бойових дій.

Виклад основного матеріалу. Видача стрілецької зброї та боєприпасів військовослужбовцям з польового артилерійського складу військової частини, об'єднаного складу РАО угруповання в районі ведення бойових дій, проведення бойових операцій здійснюється службою РАО військової частини.

Підставою для видачі стрілецької зброї та боєприпасів є рапорт командира роти або заявка відповідного командира на видачу стрілецької зброї, яка візується начальником штабу військової частини або штабу угруповання військ, корпусу.

Після отримання дозволу на видачу стрілецької зброї та боєприпасів начальник служби РАО військової частини, угруповання у рапорті або заявці на видачу стрілецької зброї проставляє прописом найменування та кількість стрілецької зброї і боєприпасів, які дозволяється видати, та надає письмове розпорядження начальнику складу РАО на їх видачу.

У службі РАО військової частини, штабу угруповання виписується накладна. Начальник складу РАО на підставі накладної здійснює видачу стрілецької зброї та боєприпасів військовослужбовцям.

Картка на право носіння зброї та боєприпасів на період перебування в районі проведення антитерористичної операції підписується начальником служби РАО військової частини, штабу антитерористичної операції, угруповання, сектору.

На особисту зброю та боєкомплект до неї, яка внесена у посвідчення офіцера (військовий квиток), картка на право носіння зброї та боєприпасів на період перебування в районі проведення антитерористичної операції не виписується [2].

Картка на право носіння зброї та боєприпасів на період перебування в районі проведення антитерористичної операції здається начальнику служби РАО військової частини, штабу антитерористичної операції, угруповання, сектору перед здачею зброї та боєприпасів на склад РАО, про що ними робиться відповідний запис у книзі реєстрації облікових документів служби РАО військової частини, штабу антитерористичної операції, угруповання, сектору.

Військовослужбовці отриману стрілецьку зброю та боєприпаси повинні постійно тримати при собі.

У польових умовах, на привалах, блокпостах та опорних пунктах стрілецька зброя встановлюється в похідні мотузкові ставниці.

Під час розміщення в похідних наметах стрілецьку зброю дозволяється зберігати безпосередньо в наметах на підкладках, при цьому не допускається доторкання зброї до ґрунту та полотна намету.

Під час розміщення в будівлях, інших пристосованих для проживання приміщеннях стрілецьку зброю дозволяється зберігати:

- поставленою стійко до стіни;
- підвішеною за ремені на цвяхах або складеною на полицях.

У разі розміщення військових частин і підрозділів на блокпостах та опорних пунктах наказом командира військової частини, від якого призначено підрозділ, призначається старший блокпоста або опорного пункту, особа, що забезпечує облік стрілецької зброї і боєприпасів, та начальник пункту бойового постачання.

Облік стрілецької зброї на опорному пункті або блокпосту ведеться особою, що забезпечує облік стрілецької зброї і боєприпасів та згідно з наказом командира військової частини про призначення особового складу для несення служби на блокпосту складає окрему відомість закріплення зброї за особовим складом.

Особа, що забезпечує облік стрілецької зброї і боєприпасів, та начальник пункту бойового постачання забезпечують надійне зберігання, облік, видачу боєприпасів.

Охорона і оборона місць зберігання боєприпасів здійснюються в загальній системі охорони і оборони підрозділу.

Підставою для видачі стрілецької зброї та боєприпасів підрозділам та особовому складу в районі ведення бойових дій є заявка командира підрозділу або відповідного командира (начальника) на видачу стрілецької зброї та боєприпасів, яка візується командиром військової частини.

Начальником пункту бойового постачання батальйону призначається командир взводу матеріального забезпечення батальйону, начальником пункту бойового постачання дивізіону призначається командир взводу забезпечення дивізіону, начальником пункту бойового постачання роти (батареї) призначається старшина роти (батареї) або інші особи за рішенням командира підрозділу.

Усі начальники пунктів бойового постачання та особи, що забезпечують облік боєприпасів у підрозділах, призначаються наказом командира військової частини [3].

Облік наявності та руху боєприпасів на пунктах бойового постачання батальйонів, дивізіонів, рот, батарей, окремих взводів ведеться в книгах обліку наявності та руху військового майна та за роздавальна-здавальними відомостями боєприпасів на пунктах бойового постачання.

Командири повинні здійснювати контроль за витратою боєприпасів та доповідати старшому командирі про їх витрату.

Після ведення бойових дій військовослужбовці доповідають старшому опорного пункту кількість витрачених (втрачених) боєприпасів.

У службі РАО військової частини на підставі оформлених і перевічених роздавальна-здавальних відомостей та узагальнених донесень складається акт списання боєприпасів [4].

Акт списання боєприпасів складається у двох примірниках.

Стріляні гільзи патронів стрілецької зброї, реактивних освітлювальних, сигнальних та імітаційних патронів, транспортно-пускові контейнери реактивних протитанкових гранат, скоби та кільця запалів ручних гранат, використаних при веденні бойових дій, у тому числі в ході антитерористичних операцій, на пункт бойового постачання не здаються. Стріляні гільзи боєприпасів до артилерійських систем здаються на пункт бойового постачання. Запас боєприпасів на блокпостах та опорних пунктах зберігається у визначеному командиром місці (пункті бойового постачання) в обладнаних в інженерному відношенні бліндажах, які забезпечують надійне їх зберігання. Боєприпаси на пункті бойового постачання зберігаються в ящиках, які запечатуються печаткою або опломбовуються начальником пункту бойового постачання. У ящики з боєприпасами вкладаються описи боєприпасів, які зберігаються у ящику, у якому зазначаються найменування, виробничі дані на боєприпаси та їх кількість.

Отже, пропозиції для командира є наступними:

- *автоматизація обліку*: впровадження електронних систем обліку, що дозволить зменшити кількість паперової документації, підвищити точність даних та забезпечити оперативний доступ до інформації;
- *спрощення процедур*: оптимізація процедур видачі та повернення зброї, зменшення кількості необхідних документів;
- *підвищення відповідальності*: зміцнення дисципліни та персональної відповідальності особового складу за збереження зброї і боєприпасів;
- *регулярні перевірки*: проведення планових та непланових перевірок стану зберігання зброї та дотримання правил обліку;
- *створення мобільних додатків для обліку зброї та боєприпасів*;
- *проведення регулярних тренінгів для особового складу з питань зберігання та обліку* [5];
- *розроблення стандартних операційних процедур для різних ситуацій*.

Висновки. Чинне законодавство, що регламентує порядок обліку, зберігання, видачі та логістичне забезпечення зброї і боєприпасів, характеризується достатнім ступенем деталізації процедур, наявністю відповідних інструкцій, положень та стандартів. Однак, при порівняльному аналізі окремих нормативних актів було виявлено низку суперечностей і прогалин, які ускладнюють уніфіковану практичну реалізацію положень у різних структурних підрозділах. Ці недоліки особливо загострюються в умовах високої динаміки оперативної обстановки.

Практична реалізація відповідних процесів в умовах постійної дислокації військових частин загалом демонструє стабільне функціонування системи обліку, контролю та логістики. Наявність стаціонарних об'єктів зберігання, штатного персоналу та визначених алгоритмів дій забезпечує належний рівень обліку та збереження озброєння.

До основних проблем у бойовій обстановці належать: обмеженість технічних засобів для забезпечення обліку в польових умовах, відсутність спеціально обладнаних місць для зберігання зброї, ускладнення в контролі за переміщенням матеріальних цінностей, зниження ефективності внутрішнього документообігу, а також підвищений ризик втрати або незаконного заволодіння зброєю внаслідок бойових дій чи людського чинника.

Таким чином, виникає необхідність комплексного підходу до вдосконалення системи обліку, зберігання, видачі та логістики зброї й боєприпасів, з урахуванням як стаціонарного, так і бойового режимів функціонування підрозділів, а також в розробці правової, адаптивної моделі логістичної підтримки, в удосконаленні нормативної бази та впровадженні цифрового інструменту контролю в польових умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністра оборони України від 16.07.97 № 300 «Про затвердження Положення Збройних Сил України про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони № 456 від 07.08.23). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-97#Text>.
2. Наказ Міністра Оборони України від 17.08.17 № 440 «Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони № 327 від 14.09.20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-17#Text>.
3. Наказ Міністра Оборони України від 29.06.05 № 359 «Про затвердження інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів в Збройних Силах України» із змінами від 30 грудня 2021 року № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0933-05#Text>.
4. Куртов А.І. Навчально-методичний посібник. «Управління повсякденною діяльністю підрозділів: робота юриконсульта військової частини під час підготовки особового складу варті з урахуванням досвіду ООС». Х.: ХНУПС, 2021. 73 с.
5. Куртов А.І., Потіхенський А.І. «Управління повсякденною діяльністю підрозділів. Облік особового складу». Харків: НЮА. 2016. 90 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025
Дата публікації: 29.10.2025